

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s poštninjem na dom za celo leto 3 gl. — kr. „ pol leta 1 „ 60 „ „ četrt leta — „ 80 „ Naročnina se pošilja opravištvu v dijaškem semenišču (Knaben-seminar.)

Deležniki tisk. društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Slovenski GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste

prodaja knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopis. se ne vračajo, neplačani listi se ne sprotjemajo.

Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr. dvakrat . . . 12 „ trikrat . . . 16 „

Vabilo na naročbo.

Ob bližajočem se konci leta uljudno vabimo vse dosedanje naročnike „Slov. Gospodarja“, da se zopet naročijo za leto 1880 ter nam še skušajo novih naročnikov pridobiti. Kdor ima s čim in hoče naše podzetje podpirati z majhnim darom, naj pristopi med deležnike tiskovnega društva, da se nadomestijo tisti udje, ktere nam je smrt pobrala; dosedanje deležnike pa prosimo, da nam še naprej zvesti ostanejo in tako mogoče storijo nadalješnje prilaganje „Cerkvene priloge“. „Gospodarstvena priloga“ bode se tudi l. 1881 prilagala od kmetijske družbe štajerške. List bo torej donahal zopet dve prilogi — gotovo je „Slov. Gospodar“ uže radi tega najcenejši list, zelo primeren slovenskim kmetiskim ljudem.

Deležnina znaša za celo leto 5 fl.

Naročnina za celo leto 3 fl.

„ pol leta 1 fl. 60 kr.

„ četrt leta — 80 kr.

Naročnina se nam naj blagovoljno po poštnih nakaznicah še ta mesec pošlje, da vemo, koliko naj prve številke tiskati damo. Napisi se naj napišejo razločno in kdor je nov naročnik, naj to pristavi, dosedanji pa naj na nakaznico prilepijo tiskani napis.

Opravištvu „Slov. Gospodarja“.

Slovenski poslanec grof Hohenwart pa kmet-sko ljudstvo.

Krvave solze bi avstrijski domoljub mogel točiti gledajoč, kako ogromna večina našega prebivalstva — kmetško ljudstvo — propada in ubožava duševno in gmotno. S krščanskimi čednostmi pri njem gine tudi nekdanje blagostanje. Blizu 20letno nemško-liberalno gospodarjenje je to pouzročilo in strašno nevarno rano Avstriji vsekalo. Zato ima sedanja konservativno-narodna večina sveto dolžnost tukaj pomagati, hitrej ko mogoče, da ne bo prepozno. No, in to hoče res storiti. Njeni voditelj grof Hohenwart, katerega so kranjski slovenski kmetje bili si v poslanca izvolili, lotil

je se toliko važnega dela. V soboto 4. decembra t. l. začel je nemški liberalcec in Haloški grof Wurmbrand silno kokodajkati o potrebi nemškega državnega jezika („deutsche Reichssprache“). Grof Hohenwart ga je resnobno zavrnil rekoč: da prebivalstvo ne potrebuje takšnega jalovega besedovanja, ampak pričakuje pomoči v finančnih in gospodarstvenih zadevah. Vkljub temu je potem nemških liberalcev vodja dr. Herbst 2 uri prazno slamo mlatil in dokazival, kolika krivica se godi nemškemu uradnikom na Českem, ker je ministerstvo ukazalo, naj česke vloge česki rešuje. Na to je vstal zopet grof Hohenwart in je do ministerstva stavil v svojem in v imenu mnogo tovaršev sledečo za kmet-sko ljudstvo velevažno vprašanje ali interpelacijo:

„Uže lani so podpisani večkrat upozorili na velenevarne gospodarstvene razmere pri ljudeh na deželi, zlasti pri kmetškem stanu. Številne prošnje potrdile so naše besede. Res strašno je, kako vknjiženi dolgovi pri kmet-skih posestvih naraščajo, kako postajajo stroški pri iztirjevanji dolgov vedno večji, kako se množi število v posilnih dražbah prodanih posestev, kako v nekterih deželah kmet-ski ljudje za potno palico poprije-majo in se iz domovine selijo v fuje kraje. To so sami resnični in očividni dogodki. Vtajiti jih ne more nihče. Skrajni čas je, da postavodajalstvo hiti kmet-skemu stanu, ki je bistven del gospodarstvene moči v cesarstvu, na brzo in srčno pomoč, da ga rešimo pretečega pogina in iz nova ukrepimo. Znamo pa, da je to silno težavno in zamotano delo. Iz tega uzroka smo sklenoli visokej vladi privoščiti dovolj časa, da priredi potrebnih priprav in predlogov. Celo leto smo čakali potrpežljivo in zaupljivo. Zato smo se nadejali, da bode visoka vlada sedaj, ko je državni zbor zopet zbran, temu predložila vsaj nekaj takšnih predlogov v postavodajalno obravnavo, s katerimi bi se moglo najnujnejšim potrebam ustreči. Ker pa visoka vlada tega ni storila pač pa še več davkov zahtevala, tako so podpisani poslanci prisiljeni javno vprašati: je li visoka vlada gori omenjene žalostne razmere pri kmet-

skih ljudih kaj pregledovala in premišljevala, in dalje je li ona voljna najaviti nam, kakšni uspeh da je njeno preiskovanje imelo in kakšnih dotičnih predlogov imamo skoraj in še v tem zasedenju državnega zbora pričakovati?

Tako se glasi velevažno vprašanje narodno-konservativnih naših poslancev do visoke vlade. Kaj podobnega še ni bilo slišati v državnem zboru; kajti liberalci so v njem vedno le takšne predloge uravnavali, kateri so kmetskemu stanu bili in so še sedaj na veliko škodo, nesrečo in pogin. Grof Hohenwartova interpelacija meri na to, da se začne popravljati, kar so liberalci skvarili. Brez uspeha ne bo ostala. Ministerstvo bo namreč sedaj moralo nekaj storiti; če ne, bo prisiljeno odstopiti ali sprejemati predloge, katere bodo potem naši poslanci sami svetovali v rešenju kmetskega stanu. Bog daj! Začetek je storjen po slovenskem poslanci grofu Hohenwartu, kojega vsi priznavajo kot prvega politikarja v Avstriji. Večna hvala in zahvala mu bo, ako se mu posreči rešiti naše kmetsko ljudstvo!

Potresi.

Človek je navajen tla, po katerih hodi, imeti za stalno nepregibno reč. Nepopisljiva groza se ga loti, kadar se mu začne tla pod nogami gibati in tresti. Med najstrahovitnejše prikazni šteje zemljine potrese. A vendar ima tudi ta človeku toliko neljuba prikazen svoje povode, svoje uzroke v narurnej kakšnosti naše zemlje. Potresom ogniti se popolnem, to ni mogoče. Zemlja naša je na severji in jugu malo vtisnena kroglja. Površina njena znaša 9,282.000 štirinajških milj, katerih pride 7,200.000 na morja in druge vode, 2,082.000 pa na suho zemljo. Ako pogledamo na zemljo, kaže nam iz morja se dvigajoče pečine, gore, planjave, peščene puščave, čarobne grebene, ki ali polagoma postajajo vedno višji ali pa se nagloma iz morja dvigajo kot stene v zrak. Takšna je zemljina površina. Ali tudi v zemljo je človek nekoliko skušal prodirati. In tukaj so učenjaki do sedaj sledeče zapazili.

V naših krajih je srednja temperatura takšna, da Celzijev gorkomer kaže 9—10° C. Toda znamenito je, da termometer ali gorkomer, ako ga 4 črevlje globoko podtaknemo v zemljo, kaže samo premembo letne temperature, 60 črevljev globoko pa ne kaže nikakoršne premembe letne temperature, pa ne vsakdanje; ampak stoji v najhujši zimi, kakor ob času največje vročine po leti. Premaknimo se od tukaj še niže tako, da pridemo 110 črevljev globoko, in poglejmo na termometer, kaže nam za eno stopinjo više. Po skušnjah napravljenih na mnogih krajih zemlje, pokazalo se je, da proti sredini zemlje za vsakih 110 črevljev naraste toplota za eno stopinjo Celzijevega termometra, in to povsod in za vsako globočino. Do sedaj smo v zemljo

prodrli samo 3000 črevljev globoko. Če tedaj še dalje naprej na povedani način toplota narašča, tedaj mora 8 milj globoko uže biti vročine 1800° C. t. j. takšne, da se v njej železo topi. Ali je vse jedro zemljino podobno ognjenemu morju, ali pa je vsaj njeno osredje vsled velike teže, ki na je pritiska od vseh strani, zgoščeno in trdo, o tem so si učenjaki sami še navskriž. Toda resnično je, da je površina naše zemlje le skorja, pod katero žari in gori strahovita vročina. Skorja bo 8—9 milj debela. No, in ta podzemeljski ogenj je kriv, da se časih zemljina skorja strese ali celo predré, da iz njenih globočin izbruhne ognja, lave, žveplene vode, toplih vrelecev itd. Kder zemljo znotranje ognjene sile prederó, ondi nastanejo vulkani, t. j. gore, ki ogenj iz sebe bljujejo. Iz menj globokih poklin pritekajo topli vreleci. Kder pa na tak način ne dobijo odduška, ondi butajo ob zemljino skorjo in pouzročajo one strahovite prikazni, kojim pravimo: potresi. Nekateri učenjaki trdijo, da tudi mesec na zemljo upliva in pouzročuje na njej potresov zlasti, kadar je šip ali o polnem. Nesrečni Zagreb bil je od potresa zadet najhuje dne 9. novembra t. l. ko je bil ravno prvi krajec. Prorokujejo, da bo okolo 16. decembra zopet potres. Dne 16. decembra je šip.

Ognjene podzemeljske sile narejajo mnogo-vrstnih soparov, plinov, ki potem butajo ob njeno skorjo, da se ta začne tresti. Najnevarnejše je ovo butanje, kadar se zaganja ravno na vzgor ali navpično. Časih se združijo več takšnih udarcev, ki se potem nekako razcepijo in pouzročijo zraven navpičnega potresa še podolgovate, ali okrožne ali valovite potrese, pri katerih se udarci daleč na okrog zazibljejo kakor valovi v vodi, ako kamen v njo poženeš. Zgodi se tudi, da po več takšnih valovitih udarcev nastane in se njih sila potem nekako skupno na eno ali drugo stran zažene. Tako blizu bilo je pri potresih, ki so od 9—21. novembra strašili Hrvatsko in osobito v Zagrebu naredili toliko strahu, groze, nesreče in škode. Glavni udarci butali so na vzgor v zemljino površino ne v Zagrebu, ampak na Savskeji ravnici pri Resniku in Drenji, na izhodnej strani od Zagreba. Od ondot so valoviti udarci širili se daleč na okrog, to pa tako silno, da smo jih čutili skoro ob istem trenutku ne samo v Zagrebu, ampak v Bosni, Dalmaciji, Istri, Kranjski, Koroški, Štajerski, spodnej Avstriji in zapadnej Ogerski. Sreča velika za Zagreb, da ga ni zadel navpični potres. Bilo bi mesto v par trenutkih razvalina, kakor l. 1755. lepi Lisabon v Portugalskem. Mesto bilo je po 3 udarcih v 5 minutah uničeno, $\frac{3}{4}$ vseh poslopij porušeni, 25.000 ljudi ubitih. Čudno, da je tudi Lisabon od šibe potresa bil obiskovan meseca novembra, namreč na vseh svetnikov večer. Pri potresu na Hrvatskem najhuje tresla je se zemlja v okolici med Zagrebom, Remetami, Granešino in Resnikom. Mesto Zagreb toraj ni naravnoč nad onim delom zemljine skorje, v katerega